

5. Výdaje za léky

Ve struktuře výdajů na zdravotní péči mají nezastupitelný podíl výdaje na léky. V průběhu času má výše výdajů na léky rostoucí tendenci, která je významně ovlivněna i novým přístupem k inovativní léčbě spojené s rozvojem specializovaných center a větším využíváním centrových léků. Právě centrové léky s vyšší pořizovací cenou se každoročně podílejí vysokou měrou vyšším růstu výdajů.

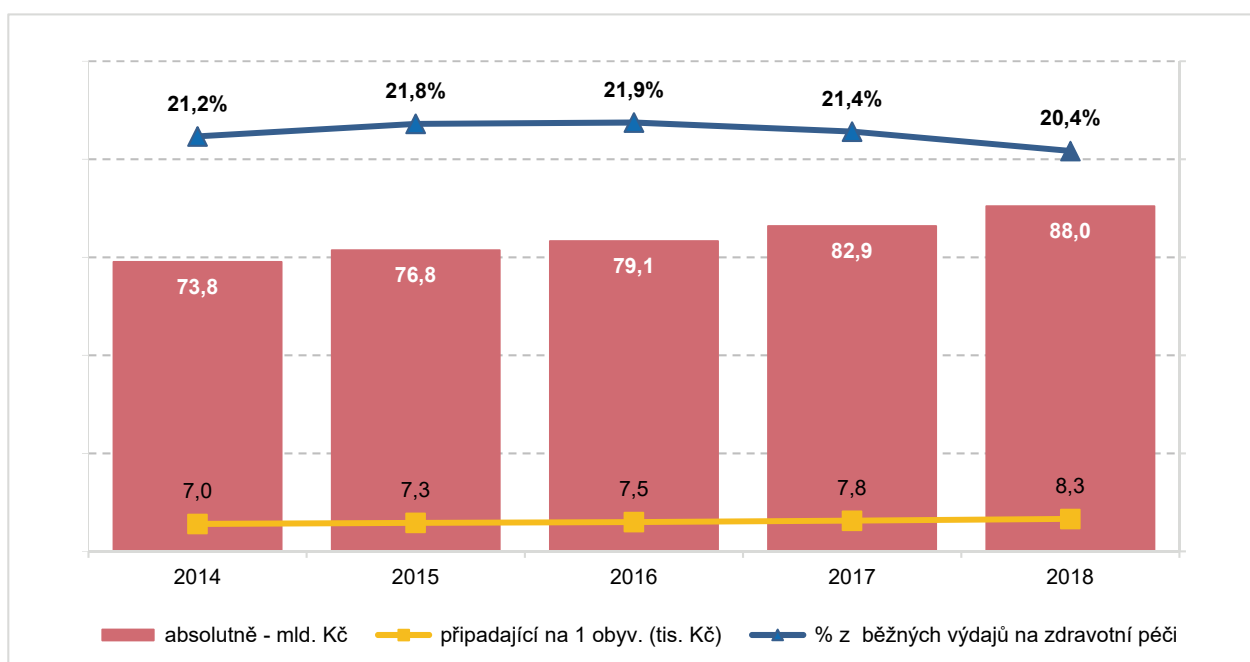
Tato kapitola podává přehled základních údajů o celkových výdajích na léky od roku 2014. Poskytuje především podrobné údaje o výdajích na léky **dle místa spotřeby a zdroje financování**. Místem spotřeby je v této souvislosti myšleno rozdělení léků na **ambulantně vydávané léky**, tedy ty, které jsou buď vydávány pacientům na lékařský předpis, nebo jsou nakupovány v rámci volného prodeje léků¹, a na léky spotřebovávané v rámci léčby přímo **ve zdravotnických zařízeních** (obvykle v rámci hospitalizací).

Pozornost je zaměřena rovněž na výdaje na léky **z hlediska jejich financování**. V České republice mají v tomto směru klíčové postavení zdravotní pojišťovny, které hradí až 69 % veškerých výdajů na léky. Zbývající část výdajů na léky si lidé platí z vlastních kapes.

5.1. Celkové výdaje za léky

V České republice bylo v roce 2018 vydáno **za léky celkem 88 mld. Kč²**, což představovalo 20,4 % běžných výdajů na zdravotní péči. Na jednoho obyvatele ČR připadla průměrná částka za léky ve výši 8 282 Kč. Pro zajímavost, v roce 2014 to bylo o více než tisíc korun méně – 7 012 Kč. V uplynulých pěti letech bylo za léky v České republice vydáno 400,6 mld. Kč, z nich 279,2 mld. Kč, tj. 70 %, připadlo na léky placené z veřejného zdravotního pojištění a zbylých 121,5 mld. Kč na léky placené přímo domácnostmi.

Graf č. 5.1. Celkové výdaje za léky v České republice, 2014–2018 (mld. Kč; na 1 obyv.; %)

Zdroj: ČSÚ 2020, Zdravotnické účty ČR 2010–2018

¹ Charakteristika léků na předpis a volně prodejných léků je uvedena v kapitole Metodická příloha

² Tento údaj zahrnuje celkové výdaje za léky a je metodicky odlišný od údajů uvedených v tabulce č. 1.2, kapitoly 1, ve které položka léky zahrnuje pouze výdaje za léky na předpis a volně prodejné léky včetně zdravotnického materiálu. Výdaje na léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních v rámci léčby jsou v této tabulce především součástí položek lůžková léčebná péče, lůžková rehabilitační péče a lůžková dlouhodobá zdravotní péče.

Jak je patrné z grafu č. 5.1, vývoj celkových výdajů za léky vykazuje v pětiletém období 2014–2018 vzestupnou tendenci. Celkové výdaje za léky dosáhly v roce 2014 částky 73,8 mld. Kč. O rok později se posunuly téměř k hranici 77 mld. Kč a rostoucí trend pokračoval i v letech následujících. V roce 2018 se výdaje za léky vyšplhaly na 88 mld. Kč. V porovnání s rokem 2014 vzrostly výdaje na léky v České republice o jednu pětinu, s průměrným tempem růstu 4,5 %.

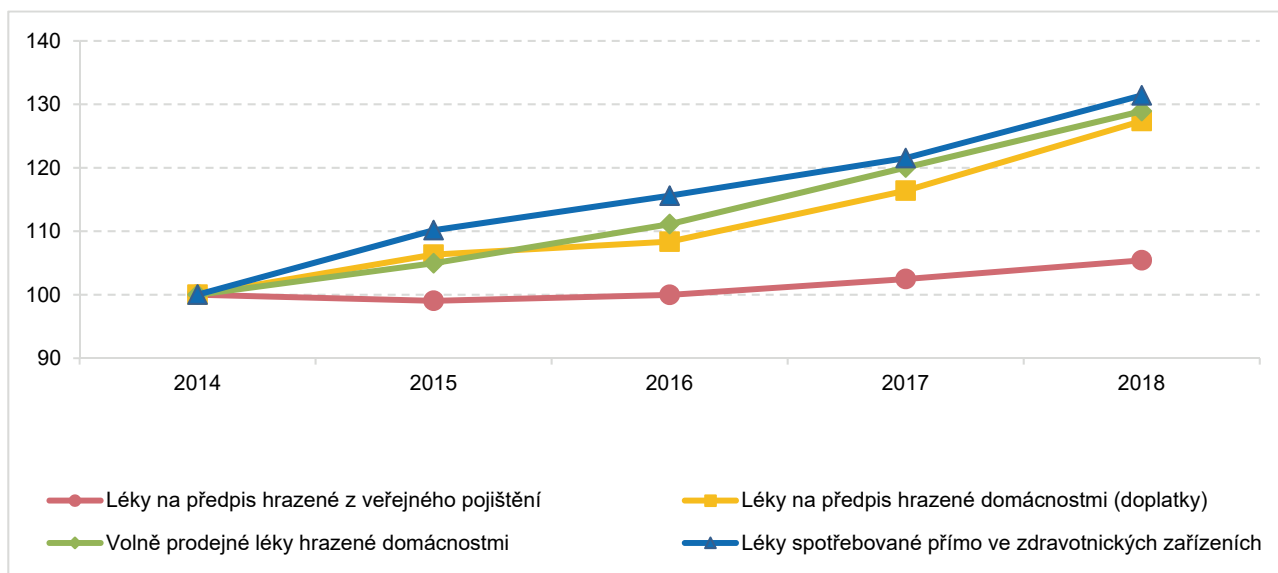
V **mezinárodním srovnání** jsou dostupné pouze výdaje na ambulantně podávané léky, ať už na předpis či volně prodejné. V roce 2017 dosáhl podíl výdajů na tyto ambulantně podávané léky průměrné hodnoty za země OECD 20 % na celkových výdajích na zdravotní péči, čemuž odpovídá i hodnota v sousedním Německu. Zatímco v Polsku tvořily výdaje za uvedené léky 23 % celkových nákladů na zdravotní péči, v Rakousku to bylo jen 17 %. Nejvyšší podíl výdajů na léky na celkových výdajích na zdravotní péči byl zaznamenán na Slovensku (35 %), následovaném Maďarskem, Řeckem a Lotyšskem (31 %), nejnižší naopak v Norsku (11 %) a Dánsku (10 %). *Bližší podrobnosti jsou uvedeny v kapitole s mezinárodním srovnáním.*

Především rostou výdaje domácností na léky na předpis

V roce 2018 **meziročně** vzrostly výdaje na léky o 6 % (5,1 mld. Kč), a to především díky přímým výdajům domácností na doplatky na léky na předpis, které se v porovnání s rokem 2017 zvýšily o 9,4 % (1,0 mld. Kč). V roce 2018 podobně vzrostly i výdaje za léky spotřebované přímo ve zdravotnických zařízeních (o 8,1 %; 2,0 mld. Kč).

Vývoj jednotlivých skupin výdajů za léky se ve sledovaném období lišil, jak ukazuje graf č. 5.2, kde je výchozím rokem pro výpočet indexu rok 2014. **U léků spotřebovaných ve zdravotnických zařízeních** lze sledovat postupný nárůst až do roku 2018. **U léků na předpis z veřejného zdravotního pojištění** měl index výdajů v roce 2015 mírně sestupnou tendenci. V roce 2016 výdaje vrátily se na úroveň roku 2014 a od té doby každoročně nepatrně rostou. **Volně prodejné léky** i doplatky na léky, které hradí domácnosti, se od roku 2014 postupně zvyšují.

Graf č. 5.2. Index růstu výdajů za léky v Česku v letech 2014–2018 (index, 2014 = 100)

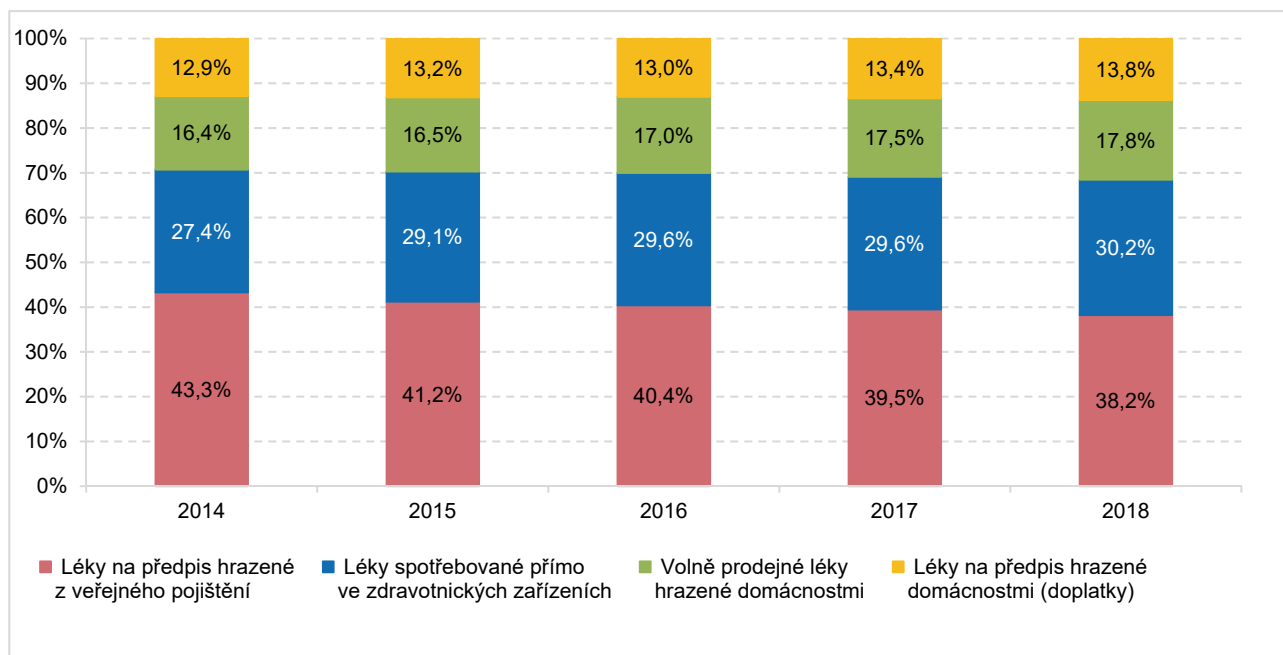
Zdroj: ČSÚ 2020, Zdravotnické účty ČR 2010–2018

Výdaje na léky na předpis hrazené z veřejného pojištění dosahovaly v letech 2014–2016 průměrného podílu 42 % celkových výdajů na léky, od následujícího roku jejich zastoupení pokleslo pod 40% hranici a sestupný trend pokračoval i v roce 2018. Naopak podíl výdajů za **léky spotřebované přímo v lůžkových zdravotnických zařízeních** se od roku 2014 (27,4 %) pozvolna zvyšuje na stávajících 30 %. Přímé výdaje domácností na **volně prodejné medikamenty a na doplatky na léky** mají v uvedeném období poměrně stabilní podíly na celkových výdajích na léky. V uplynulých pěti letech dosahovaly průměrné hodnoty 17 %

respektive 13 % na celkových výdajích na léky.

Graf č. 5.3 Vývoj výdajů na léky v Česku, 2014–2018 (v %)

Zdroj: ČSÚ 2020, Zdravotnické účty ČR 2010–2018

Následujících několik doplňujících údajů o spotřebě léčiv je čerpáno ze zdrojů **Státního ústavu pro kontrolu léčiv (SÚKL)**. V roce 2018 bylo do sítě zdravotnických zařízení v České republice dodáno 261,0 milionů balení léčivých přípravků, což ve srovnání s rokem 2014 znamená pokles o 1,1 %. Počet definovaných denních dávek³ celkem v roce 2018 dosáhl 6 722,4 mil., od roku 2014 vzrostl o 7,1 %. Finanční hodnota distribuovaných léčivých přípravků byla 72,5 miliard Kč (v cenách stanovených výrobcem bez obchodní přírážky a DPH), oproti roku 2014 se jejich cena zvýšila o 29 %.

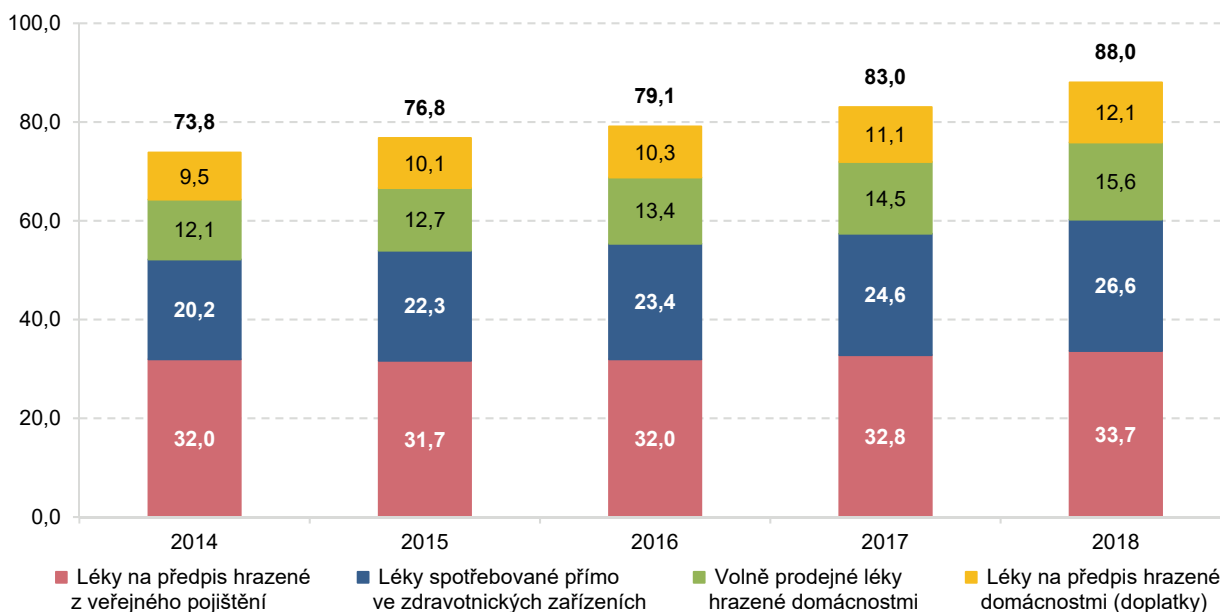
³ Definovaná denní dávka je jednotka užívaná např. ke sledování spotřeby léčiv. Většinou se jedná o průměrnou denní udržovací dávku léku podávanou v léčbě daného onemocnění u dospělých pacientů.

5.2 Výdaje za léky podle místa jejich spotřeby

Za **ambulantně vydávané léky** hrazené z veřejného zdravotního pojištění a doplatků domácností bylo v roce 2018 vynaloženo 61,4 mld. Kč. Z uvedené částky tvořily výdaje na léky vydané na předpis včetně jejich doplatků 45,8 mld. Kč a za volně prodejné léky 15,6 mld. Kč. Výdaje na ambulantně vydávané léky tak tvořily 14,2 % celkových výdajů na zdravotní péči, které v roce 2018 dosáhly výše 430,9, mld. Kč.

Na **léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních** bylo v roce 2018 vydáno téměř o třetinu více korun než v roce 2014 (26,6 mld. Kč oproti 20,2 mld. Kč). V roce 2018 léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních představovaly 6,2 % z celkových výdajů na zdravotní péči oproti 5,8 % v roce 2014.

Graf č. 5.4. Vývoj výdajů na léky v Česku podle místa spotřeby, 2014–2018 (v mld. Kč)

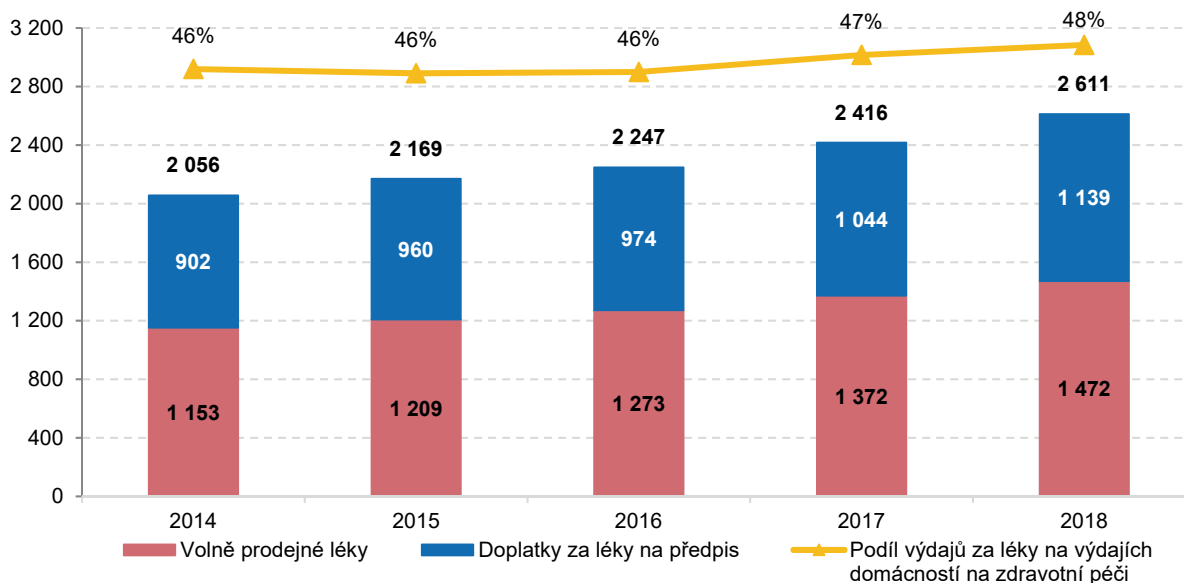
Zdroj: ČSÚ 2020, Zdravotnické účty ČR 2010–2018

Pokud se zaměříme na výdaje na ambulantně vydávané léky v absolutních hodnotách, tak je z předchozího grafu patrné, že ve sledovaném období nezaznamenaly výdaje na **léky na předpis hrazené z veřejného zdravotního pojištění** žádné výrazné výkyvy a průměrná hodnota se pohybovala na úrovni 32,4 mld. Kč. **Přímé výdaje domácností na doplatky na léky na předpis** a na **volně prodejné léky** se každoročně pozvolna zvyšovaly a obě uvedené hodnoty dosáhly v roce 2018 zatím svého historického maxima.

Každý obyvatel České republiky ročně zaplatí z vlastní peněženky za léky více než 2,6 tisíce korun

Z grafu č. 5.5 je patrný vývoj **výdajů domácností za doplatky za léky na předpis a za volně prodejné léky přepočtený na jednoho obyvatele**. V průměru na 1 obyvatele bylo v ČR v roce 2018 vydáno domácnostmi 2 607 Kč, přičemž z toho 1 139 Kč stály doplatky za léky na předpis a 1 468 Kč volně prodejné léky.

Průměrné doplatky na léky na předpis dosáhly v roce 2014 zhruba 903 Kč. V následujících letech se každoročně mírně zvyšovaly až na stávající částku 1 139 Kč. Výdaje na volně prodejné léky také pozvolna rostou. V roce 2018 utratil 1 obyvatele ČR za volně prodejné léky v průměru 1 468 Kč, což je o více než jednu čtvrtinu větší částka než v roce 2014.

Graf č. 5.5. Výdaje domácností v ČR za léky, 2014–2018 (na 1 obyvatele v Kč, podíl na zdravotní péči v %)

Zdroj: ČSÚ 2020, Zdravotnické účty ČR 2010–2018

Zvyšují se výdaje zdravotních pojišťoven na léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních

Výdaje zdravotních pojišťoven na zdravotní péči v roce 2018 dosáhly 283,9 mld. Kč, tj. 66 % z celkových výdajů na zdravotní péči v České republice. Zdravotní pojišťovny vydaly za **léky na předpis a léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních** v daném roce 60,3 mld. Kč (graf č. 5.4.), které tvořily 14 % jejich celkových výdajů na zdravotní péči. Podíl výdajů za uvedené skupiny léků na kompletních výdajích zdravotních pojišťoven na zdravotní péči zůstává od roku 2014 bez výrazných změn.

V průběhu pětiletého období 2014–2018 zaplatily zdravotní pojišťovny za **ambulantně vydávané léky na předpis** celkem 162 mld. Kč. Průměrné roční výdaje se pohybovaly ve sledovaném období na úrovni 32 mld. Kč.

Výdaje zdravotních pojišťoven **za léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních** se každoročně zvyšují. V roce 2018 se překonaly hranici 26 mld. Kč (přesněji 26,6 mld. Kč), což je téměř o třetinu více než v roce 2014. Průměrné tempo růstu od roku 2014 činilo 7,1 %.

5.3. Výdaje za léky podle zdrojů jejich financování**Téměř polovina výdajů domácností na zdravotní péči jde na doplatky na léky a volně prodejné léky**

Výdaje za léky představují největší položku výdajů domácností na zdravotní péči. V roce 2018 utratily domácnosti za volně prodejné léky a doplatky za léky na předpis celkem 27,7 mld. Kč, což představovalo více než **48 % veškerých výdajů domácností na zdravotní péči**. Ve sledovaném období 2014–2018 nedocházelo k výrazným změnám, co se týká relativní zátěže plateb za léky v rozpočtech domácností na jejich celkových výdajích.

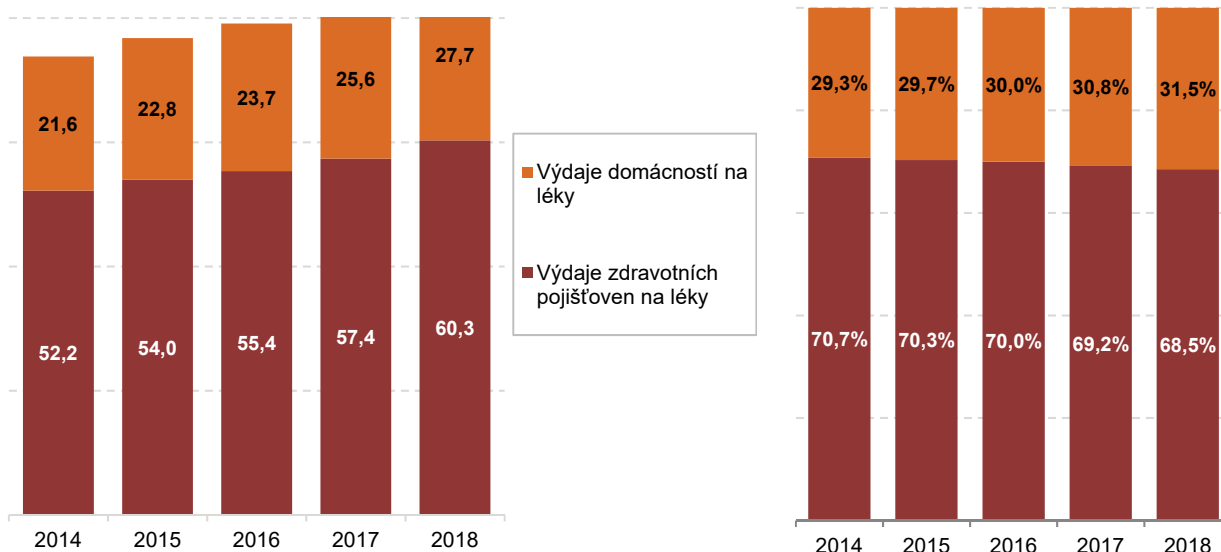
Z údajů v grafu č. 5.4 vyplývá, že v roce 2018 doplácely domácnosti celkem 12,1 mld. Kč za léky na předpis, což je o 2,6 mld. Kč více než v roce 2014 (v procentuálním vyjádření o 27 % více). Domácnosti dále vydaly celkem 15,6 mld. Kč za volně prodejné léky, což představovalo nárůst o 29 % oproti roku 2014 (11,4 mld. Kč). Domácnosti utratily za léky za období 2014–2018 celkově 121,6 mld. Kč s průměrným ročním tempem růstu 6,4 %.

Jak ukazuje graf č. 5.6, dlouhodobě jsou léky v České republice zhruba ze 70 % financovány zdravotními pojišťovnami a zbývajících 30 % připadá na domácnosti.

Graf č. 5.6 Výdaje za léky v České republice podle zdroje financování, 2014-2018 (mld. Kč; %)

a) v mld. Kč

b) struktura (%)

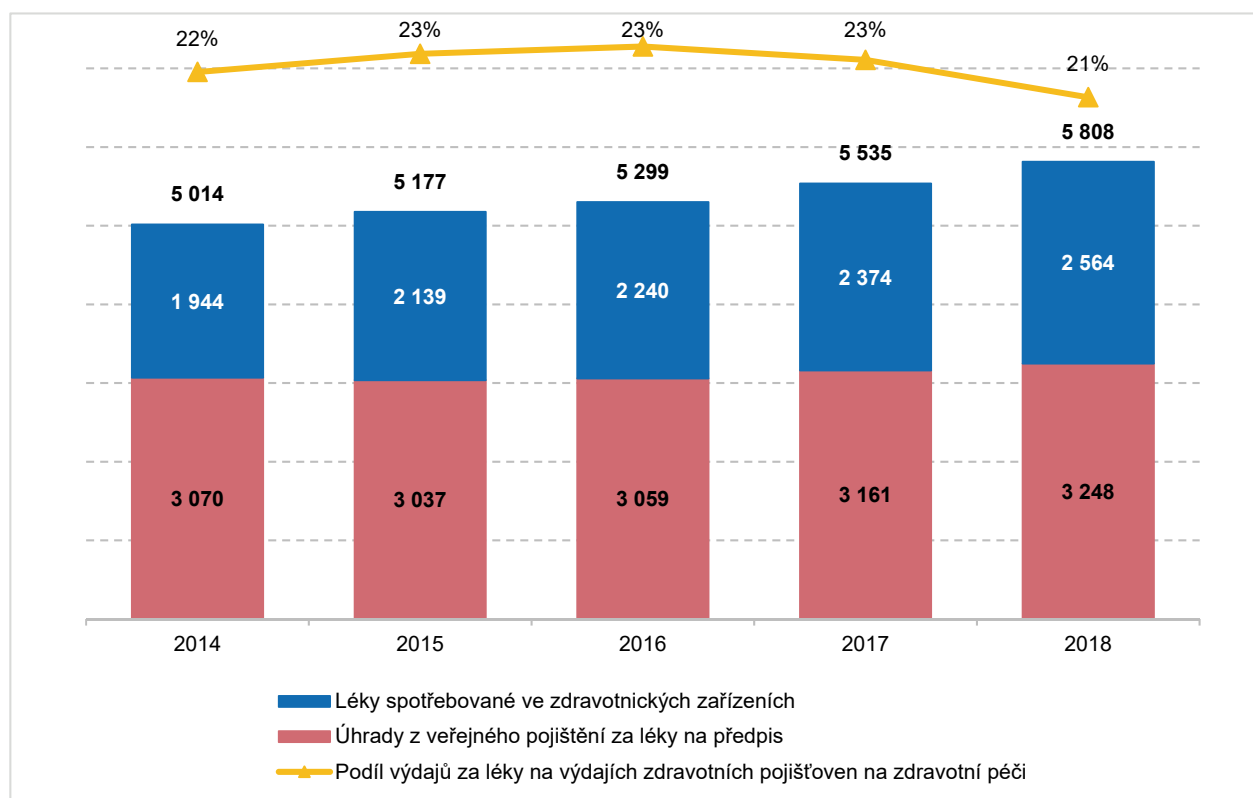

Zdroj: ČSÚ 2020, Zdravotnické účty ČR 2010–2018

V roce 2018 uhradily zdravotní pojišťovny za léky v průměru 5,8 tisíce korun na pojištěnce

Graf č. 5.7 znázorňuje přehled výdajů zdravotních pojišťoven za léky na předpis a za léky poskytnuté pacientům ve zdravotnických zařízeních na jednoho pojištěnce veřejného zdravotního pojištění. Průměrné výdaje zdravotních pojišťoven za léky dosáhly v roce 2018 více než 5,8 tisíce Kč za 1 pojištěnce, z čehož za léky na předpis to bylo 3 248 Kč a za léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních 2 564 Kč.

Graf č. 5.7. Výdaje zdravotních pojišťoven za léky, 2014-2018 (na 1 pojištěnce v Kč; podíl na zdravotní péči v %)

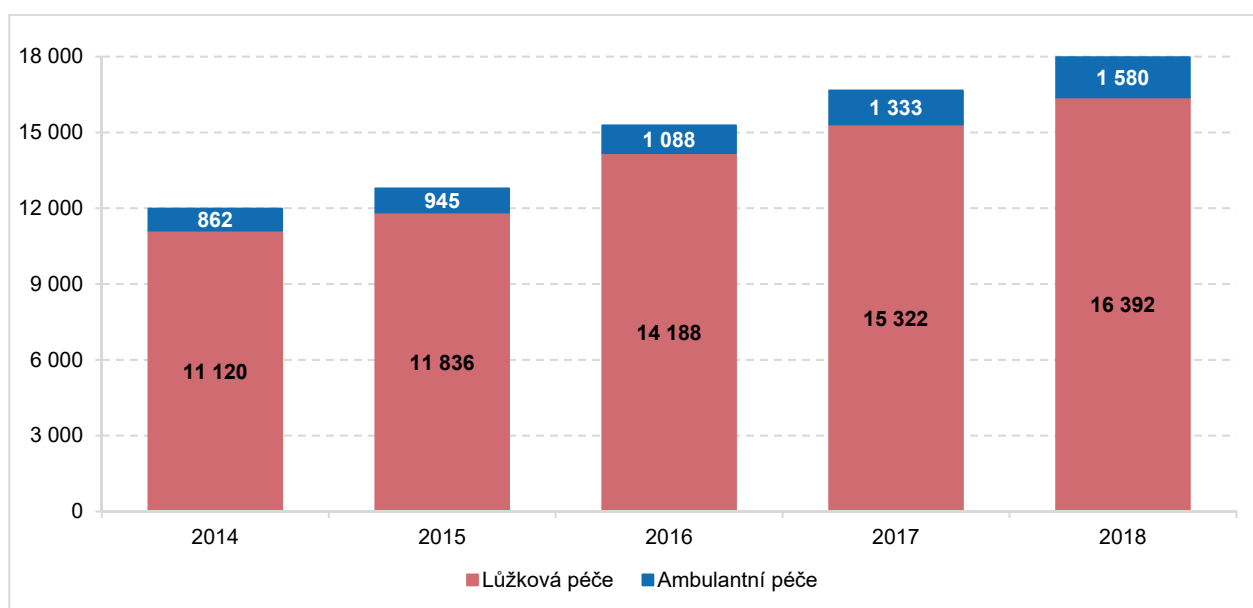
Zdroj: ČSÚ 2020, Zdravotnické účty ČR 2010–2018

Výdaje zdravotních pojišťoven na centrové léky vzrostly za uplynulých pět let o polovinu

Celková částka, kterou uhradily zdravotní pojišťovny v roce 2018 **za léky pro specializovaná centra**, dosáhla výše 18,0 mld. korun. Za centrové léčivé přípravky, poskytované v rámci lůžkové péče, bylo vydáno až 91 % z uvedené částky. Zatímco v roce 2014 vynaložily zdravotní pojišťovny na léčivé prostředky ve specializovaných centrech **s lůžkovým oddělením** 11,1 mld. Kč, v roce 2018 vzrostla částka téměř o polovinu na stávajících 16,4 mld. Kč, s průměrným ročním tempem růstu 10,2 %. Výdaje za léky poskytované ve specializovaných centrech při **ambulantní léčbě** se rovněž každoročně pozvolna zvyšují až na stávající hodnotu 1,6 mld. Kč v roce 2018. V porovnání s rokem 2014 se zvýšily téměř dvojnásobně. Hlavní příčinou růstu výdajů je příliv nových preparátů a rozšiřování indikací, takže tuto léčbu dostává více pacientů než dříve. Ve specializovaných pracovištích se léčí především onkologická, metabolická, kardiovaskulární a neurologická onemocnění.

Graf č. 5.8. Výdaje zdravotních pojišťoven v Česku na centrové léky (léčivé přípravky poskytované ve specializovaných pracovištích), 2014–2018 (v mil. Kč)

Zdroj: Ministerstvo zdravotnictví ČR, 2019